

“Ze kwamen vanzelf”
Kroostrijke gezinnen in het Pajottenland

Veerle Maebe

Een uitgave van de Heemkundige Kring van Gooik

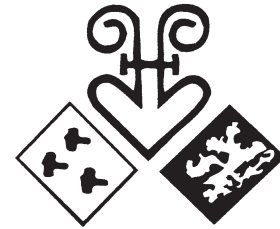
“ZE KWAMEN VANZELF”

KROOSTRIJKE GEZINNEN
IN HET PAJOTTENLAND

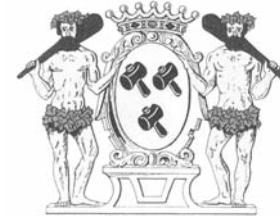
Veerle Maebe

Een uitgave van de Heemkundige Kring van Gooik

“Ze kwamen vanzelf”
Kroostrijke gezinnen uit het Pajottenland
© Veerle Maebe
Uitgave van de Heemkundige Kring van Gooik 2012
Druk: ABC
D/2012/4794/2

HEEMKUNDIGE KRING
VAN GOOIK

Met dank aan al onze “financiële steuners” en het gemeentebestuur van Gooik.

CIP

Titel: “Ze kwamen vanzelf”

Auteur: Veerle Maebe

Vormgeving: Johnny Van Bavegem

Correctie teksten en administratie: Jean-Paul De Loecker

Uitgever: Heemkundige Kring van Gooik VZW

310 blz., 21 x 21 cm, 1ste druk

In de reeks: Bijdragen tot de Gooikse Geschiedenis - deel 27

ISBN: 9789081740326 - NUR 693 - SISO 987.4

Doelgroep: Inwoners van Gooik en omgeving

Trefwoorden: Gooik, Pajottenland, kroostrijke gezinnen

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever of betrokken auteur.

De auteur is verantwoordelijk voor de inhoud en illustratie van zijn bijdrage, tenzij anders vermeld.

WOORD VOORAF

Al een hele tijd hadden we het met onze schrijfster, Veerle Maebe, gehad over dit onderwerp: de kroostrijke gezinnen van vorige eeuw. Het was een bijna voor de hand liggend onderwerp, maar het probleem was vooral: hoe gaan we te werk gaan om dat in een boek te gieten.

En de enige manier om dat te weten is gewoon: aan de slag gaan! En Veerle is op pad getrokken: gewapend met pen en papier is ze de families gaan opzoeken om met een aantal vertegenwoordigers van het kroostrijk gezin te gaan praten. Lange gesprekken, die via een aantal vragen, het verleden van de kinderen van toen terug naar boven bracht. Het werd een ontdekkingsstocht, niet alleen voor de interviewster, maar ook voor de getuigen: zij ook beleefden er terug plezier aan om hun samenleven in groep weer tot leven te brengen.

Niet altijd kwamen er alleen positieve herinneringen naar boven, dat zal u kunnen lezen. Er zitten tragische en droevige stukjes in, die uiteraard doorheen de tijd wat afgezwakt werden, maar die toch soms het verdriet van toen weer opwekten. Laat ons niet vergeten dat in de jaren 1930, '40 en zelfs nog '50, de kindersterfte bijna 'dagelijkse kost' was. Nu kunnen we het ons bijna niet meer voorstellen, dat (meerdere) kinderen in een gezin stierven.

En dat is toch wel de bedoeling van dit boek: deze speciale situaties van gezinnen met veel kinderen (tot 16 toe!) terug tot leven brengen. En ik mag zeggen, bij het nalezen van de tekst heb ik dat gevoel toch gehad: de dingen van vroeger - 40 tot 80 jaar geleden - kwamen terug en werden opnieuw levendig, dankzij de 'kracht' van het schrijven van Veerle.

Ook de unieke foto's van al die families dragen bij tot het 'retro'-karakter van het geheel. Foto's van moeders en vaders die hard gewerkt hebben, foto's van kinderen die het niet al te breed hadden, maar die toch gelukkig leken in hun bestaan. Weinig vakantiefoto's - wat was 'vakantie' vroeger? - veel kiekjes van de omgeving thuis: de weide, de binnenkoer, vóór het huis, enz. Unieke en mooie beelden, meestal in zwart-wit, van die jonge meisjes en jongens van toen, die nu ouder zijn, oud zijn en soms al overleden zijn...

Tussen de verhalen door, heeft Veerle een aantal items beschreven die met het gezin te maken hadden: De Bond der Kroostrijke gezinnen, het doopsel, huismoeders, kinderarbeid, de kinderbijslag, enz. Zeer interessante stukken die de verhalen in de juiste context plaatsen.. De verandering in onze wereld in Vlaanderen kan je meemaken doorheen de informatieve én de verhalende teksten.

Met dank dus aan onze schrijfster, Veerle Maebe, die in dit werk heel veel tijd heeft gestoken. Ze heeft het nooit opgegeven, ook al was het soms moeilijk. Ook al waren er een aantal families die plots niet wensten mee te doen, ook al moest ze verschillende keren teruggaan op bepaalde plaatsen, nooit heeft ze willen opgeven. Het doel moest bereikt worden: een boek met unieke verhalen en al even uitzonderlijke foto's.

Ook dank opnieuw aan onze lay-outman Johnny Van Bavegem, die samen met ondergetekende, zorgde voor de afwerking van het boek. Teksten moesten nagekeken worden, foto's klaargemaakt en in de tekst ingepast worden. Het was weer een huzarenstukje, maar ik hoop dat u als lezer vindt dat het geslaagd is.

Mogen wij ook onze sponsors bedanken: zij waren opnieuw bereid ons financieel te steunen, net als het gemeentebestuur, en dat maakt ons gelukkig. Dank aan ieder van hen!

Dit boek wordt/werd voorgesteld op Erfgoeddag 2012, op zondag 22 april om precies te zijn. Het thema was 'Helden' en wij vonden dit passend: de moeders én vaders van deze kroostrijke gezinnen zijn zeker en vast helden geweest om zovele kinderen op te voeden en te begeleiden naar volwassenheid. Laten we ze nooit vergeten!
Veel lees- en kijkgenot met dit boek.

Jean-Paul De Loecker

Voorzitter van de Heemkundige Kring van Gooik

INHOUDSTAFEL

Woord vooraf	3
Inhoudstafel.....	5
Slaap, kindje slaap	9
Familie Desmet-Heremans - 10 kinderen - Oetingen.....	13
Over zwangere vrouwen, bevallingen en borelingen.....	15
Meid voor alle werk (anoniem - 9 kinderen).....	27
De oudste dochter (Lena Maris - 10 kinderen - Gooik).....	31
Het doopsel, de redding van het katholieke kind.....	39
Peters en meters gezocht (Maria-Louisa Antoons - 11 kinderen - Gooik).....	47
Kinderspel (Vital Vankelekom - 9 kinderen - Sint-Martens-Lennik).....	53
Aangifte van geboorte en sterfgevallen	63
Dei va Sjaleken (Marcel Vandervelde - 16 kinderen - Lombeek).....	65
Het Bondslied der kroostrijke gezinnen.....	72
Dertig dozen pralines (Godelieve Tielemans - 12 kinderen - Gooik).....	74
Waar komen de kindjes vandaan? (Arlette Tielemans - 12 kinderen - Gooik).....	80
Het kroostrijke gezin in de 20 ^{ste} eeuw.....	88
Met de dood tot gevolg (anoniem - 7 kinderen).....	96
Berusting (Godelieve Chantrain - 10 kinderen - Sint-Kwintens-Lennik).....	99
Ze kwamen vanzelf (Frans Pletinckx en Roza Delgouffe - 9 kinderen - Gooik en Asse) .	104
Moeder en vader.....	110
Brand (Alois, Christiane, Etienne, Frans, Henri, Jeanne, Rolande Monté weduwe van Lucien, Madeleine en Marie-Louise Van Tricht - 13 kinderen - Gooik).....	113

Te vroeg overleden ouders en een trouwe hond (Christian Van Hamme - 8 kinderen - Denderwindeke)	124
Moeder aan de haard.	128
De drie koningen (Julia en Martha Notaerts - 7 kinderen - Eizeringen / Sint-Kwintens-Lennik)	129
Elf kinderen, elf verhalen (Edgard Annendijck - 11 kinderen - Lot en Breedhout / Halle)	136
Kloosterzusters en dienstmeisjes (Odile De Vits - 7 kinderen - Gooik)	144
Raadgevingen aan de huismoeders	148
Moederliefde (Christine en Mariëtte Wijns - 15 kinderen - Sint-Kwintens-Lennik)	152
Oorlog (Elisabeth en Théophile Van Nerom - 10 kinderen - Halle)	161
Een gemeenschappelijke pomp (Victor Vastesaeger - 8 kinderen - Halle)	168
Kleine kinderen worden groot	179
Negen meisjes en vijf jongens (Delphine, Greta, Jeannine en Pelagie Courtmans - 14 kinderen - Meldert)	183
De blinkdoos van Langhendries (Sonja Langhendries - 8 kinderen - Gooik)	192
Naar de schoenfabriek (Marcel Geeroms - 7 kinderen - Meerbeke)	198
Kinderarbeid, communicanten en soldaten	200
Twee tafels, dertien kinderen (Angèle, Annie, Augustin, Ghislain en Jan Musch - 13 kinderen - Kester)	206
In de zoeten inval (Aline Pasteleurs - 8 kinderen - Kester)	219
De gezinsbond.	225
De commissie voor openbare zedelijkheid.	231
De broeksriem (anoniem - 10 kinderen)	232
Kermissen, processies en andere geneugten (Denise De Maeseneer - 8 kinderen - Gooik)	233
Een gelovig Vlaams nest (Guido en Mia Dieudonné - 9 kinderen - Sint-Kwintens-Lennik)	237
Vlaamsche Kinderzegen	246

Fietsen en naaimachines (Fons, Irma, Jean, Julien, Paula en René Janssens - 8 kinderen - Essenbeek / Halle)	248
Ongelukjes en vakantie (Jean-Paul en Marc De Loecker - 6 kinderen - Gooik)	258
Het popje (Jean De Vos - 10 kinderen - Gooik)	267
De kinderbijslag	271
Het Kinderbijslagfonds	273
Hard labeur (Théophile Schoukens - 7 kinderen - Gooik)	275
De zeven kerkgangen (Marie-José De Vos en Vital Vankelecom - 7 kinderen - Gooik) . . .	279
De naoorlogse jaren, een verademing voor de huisvrouw	287
Een voorzichtig besluit	290
Voorbij?	292
Geraadpleegde werken / websites	294

SLAAP KINDJE, SLAAP

Bij ‘kroostrijk gezin’ denk ik spontaan, vraag me niet waarom, aan de muzikale familie Von Trapp aangevoerd door de strenge pater familias, kapitein Georg Ritter. Met het rijzweepje in de hand besloot hij zijn tien kinderen (en niet zeven zoals in de, weliswaar aangedikte, biografische film ‘The sound of music’) zonder meer toe te vertrouwen aan de zingende non Maria. Men is toch wel geneigd te denken dat deze onervaren jonge vrouw zich holderdebolder en met dwingende haast opnieuw vol overgave in het veilige kloosterleven zou storten, maar niets blijkt minder waar. Binnen de kortste keren trouwt ze haar kapitein en plaatst zichzelf daarmee aan het hoofd van een groot gezin. Een zoete last op haar frêle schouders want ze huppelt zowaar wulps jodelend door, het door politieke conflicten verscheurde, vooroorlogse Salzburg met in haar kielzog een hele resem Joelende stiefkinderen.

Waarmee ik maar wil vertellen dat kroostrijke gezinnen al snel geromantiseerd worden. Tafereelen van enorme gedekte tafels staan voor warmte en gezelligheid en dat de huismoeder zich eer het zover is geruime tijd in de keuken uitsloofde, lijkt nog slechts een onbeduidend detail. Ooit las ik een interview waarin één van de ondertussen stokoude Von Trappkinderen benadrukte dat hun leven allesbehalve rooskleurig was. Volgens haar, en dat was ook de mening van de andere gezinsleden, was hun stiefmoeder Maria een feeks van een vrouw, een brok dynamiet die geen vrolijkheid toestond en die bovendien bezeten was door een allesoverheersende fanatieke godsdienstwaan. Vriendschap was taboe en liefde nog veel meer want hun bestaan werd gedomineerd door een onverbiddelijke zeer aanwezige straffende God. Veel gelachen werd er niet in de familie, gehuild des te meer.

Kroostrijke gezinnen roepen bij buitenstaanders vaak gemengde gevoelens op, gaande van medelijden tot afgunst en alles wat daartussen ligt. Als toeschouwer krijgt men sowieso het gevoel dat er met zo’n bende kinderen elk moment iets onverwachts, iets gedurfd, iets droevigs of iets grappig zal gebeuren ook al komen er geen feesthoedjes of confetti aan te pas. Zo beschrijft Cyriel Buysse in ‘Het gezin Van Paemel’ de lotgevallen van een onfortuinlijke familie. Vader Van Paemel is een koppige fatalistische boer die de ondergang van zijn gezin lijdzaam ondergaat en tot het besef komt dat al zijn kinderen hem ontglippen. De oudste zoon Eduard belandt in de gevangenis. De tweede, Désiré, wordt door de baron in het been geschoten en is meestal ziek en nummer drie, Kamiel, wordt na een ongelukkige legertijd gedwongen om naar het verre Amerika te vluchten. Dochter Cordula houdt aan met een vrijbouter en de jongste, Romanie krijgt een kind van de zoon van haar werkgever. Niet bepaald een billenkletser en echt blij wordt men er ook al niet van.

Toch kan het anders. Het volstaat om eventjes naar Felix Timmermans te luisteren die in zijn roman ‘Boerensalm’ opgewekt vertelt: ‘Ginder in die hut ben ik geboren. Wij waren met vijftien open bekken en al kregen we soms meer kletsen dan eten, ’t was toch een jeugdige tijd en we wieren kerels lijk bomen. Een groot huishouden is een lust. Ik houd van een trossel kinderen. Een goede boom moet veel vruchten geven. Aan mijn vrouw heb ik ook nooit een kindken geweigerd. Kweken is onze roep. Kinderen zowel als savooien. Dan weet ge voor wat ge leeft en voor wie ge werkt. Onze vader en ons moeder zijn er ook niet van gestorven...’

‘Hoe meer zielen, hoe meer vreugd’ bevat ongetwijfeld een kern van waarheid al lijkt het niet evident om dat voor ogen te houden met alweer een huilbaby op de achtergrond en nummer zoveel onderweg. Wie zittend in een chaotische leefruimte met een door slaapgebrek protesteerend hoofd nadenkt over uitputtende kinderziektes, nooit eindigende huishoudelijke taken en een strak financieel plan moet waarlijk moedig zijn. Het moet worden gezegd, de kinderjaren van hun kroost zijn voor de ouders niet per definitie jaren van voorspoed en triomfalisme: moeilijke bevallingen, zuigelingen die weigeren te drinken, later dan papflesjes waarvan de inhoud te koud of te warm is, om nog maar te zwijgen over de verstopte fopspeentjes, om de haverklap een volle luier, besmettelijke toestanden en het zandmannetje dat, net zoals Klaas Vaak, het om één of andere duistere reden vertikt een aantal slaapkamers te bezoeken. Het spreekwoordelijke ‘slapen als een baby’ is soms ver te zoeken. Na een alweer slapeloze nacht monter aan de dagtaken beginnen is quasi onmogelijk.

En toch wil haast niemand die kleine wezentjes missen, want een kinderlach maakt veel goed en twee zachte armpjes rond een vermoeide nek bewijzen dat wonderen de wereld nog lang niet uit zijn. Kleine kinderen zijn dus, wat mij betreft, best wel schattig zolang ze niet gecombineerd worden met zon, zee en strand. Herkent u deze situatie? U ligt op het strand in comfortabele buikligging op een donzige badhanddoek en terwijl u zachtjes insluimert voelt u hoe de vrijgevig zonnestralen uw schouders en rug met een zalige warmte verwennen, een warmte die doordringt tot op het bot. Tot er plots, uit het niets, een *ambetant* ventje ten tonele verschijnt met in elke hand een emmertje, het ene gevuld met zeewater, het andere met zand. Even later, God mag weten waarom, vind het loedertje het ongelofelijk plezant om een flinke kwak ijskoud water over uw rug te plenzen gevolgd door een handvol plakkerig zand. Er zijn zo van die dagen waarop ik besef dat er wel degelijk heiligen bestaan en op zo’n moment roep ik ze allemaal tegelijk aan.

Over het hoofdstuk van de schreeuwers, de roepers, de krijsers en de brullers waarvan ik de waarden van de door hen geproduceerde decibels zelfs niet wil kennen zal ik kort zijn: bij wijle ongelofelijk vervelend! En dan zijn er nog de niet te verwaarlozen groepen zeurders die blij-

ven volharden in de klaagzang tot ze een ijsje krijgen en het dan presteren om amper één minuutje later hun horentje ondersteboven te houden zodat de vanille- en chocoladebol in het zand belanden met een geslaagde woedeaanval tot gevolg. En, ik was ze bijna vergeten, de ruziestokers, de broers en zussen die hun moeder geen seconde met rust laten en haar voortdurend lastig vallen met aanklachten als: “Mama, hij heeft mijn vormpjes afgepakt!” of “Mama, zij heeft op mijn schelpjes getrapt!” “Mama, hij heeft dit gedaan, mama zij heeft dat gezegd...” Waarna de beschuldigingen meestal eindigen met een onbedaarlijke huilbui.

Merkwaardig genoeg bestaan er ook mysterieuze kinderen. Kinderen die absoluut naar het strand verlangen maar eenmaal daar aangekomen weer weg willen wat ze al vlug duidelijk maken met de repeterende mantra: “Papa, Ik wil op een gocart zitten! Ik wil op een gocart zitten! (met bevelende en steeds luidere stem) “Ik - wil - op - een - go - cart - zit - ten!!!...” Ik mag het niet ontkennen, er zijn ook positieve bengels die als het ‘s avonds etenstijd is luidkeels zingen: “En we gaan nog niet naar huis, bijlange niet, bijlange niet...”, waarbij ik steeds weer zuchtend denk: “Was ik maar thuis!”

De enigen die op mijn medeleven kunnen rekenen zijn de paniekzaaiertjes, de verloren gelopen sloebertjes wiens namen samen met een persoonsbeschrijving genre: blauw zwembroekje en wit T-shirtje, regelmatig worden omgeroepen. ’t Zal je maar overkomen om plots je mama niet meer terug te vinden op een overvol strand. Met de pechvogels voel ik enige verwantschap. Hiermee bedoel ik de kinderen die gegarandeerd in een put tuimelen, ook al is er op het hele strand maar één te vinden, hun vlieger ongewild op iemands hoofd laten landen, op een blubberige kwal trappen en het altijd weer klaarspelen om hun vingers tussen het ijzerwerk van de parasol of de strandstoel te wringen met een appelflauwte als resultaat. Waarna ze ontroostbaar en van pure miserie een tijdlang zachtjes snikken en beven tegen de beschermende schouder van mama of papa. Ach ja, ouder zijn is een job voor ’t leven waarvan we enkel kunnen hopen dat we later zullen zeggen: “Weet ge ’t nog, toen ze klein waren? ’t Was toch ne schonen tijd!”

In dit werk vertellen een aantal getuigen hoe het was om als kind op te groeien in een groot gezin. Enkele zegslieden kwamen uit een kroostrijk gezin en werden later ouder van een omvangrijke familie, zij zagen bijgevolg ook de keerzijde van de medaille. Andere vertelsters en vertellers komen aan het woord als moeder of vader van een hele schare kinderen. Hen allen stelde ik dezelfde slotvraag: “Was het al bij al een gelukkige tijd en zou u er, indien dat kon, opnieuw voor kiezen?” Werd het een enthousiaste “ja!” of een misprijzende “nee!”? Wie dat wil ontdekken, moet het boek lezen...

Daar waar kroostrijke gezinnen zo'n honderd jaar geleden meer dan eens een troosteloos allegaartje van armoede, gebrek aan accommodatie en comfort en een uitzichtloze levensloop meedroegen, krijgen ze nu het etiket 'interessant' opgeplakt, al was het maar omdat ze in onze contreien een zeldzaamheid worden. Als dusdanig vond ik, met de gedachte 'bijna voorbij maar niet vergeten', het de moeite waard om deze verhalen voor de toekomst veilig te stellen. En de oude waarheid: "Wiens woorden nooit geschreven werden, diens gedachten zullen nooit gelezen worden" zal er ook wel voor iets tussen gezeten hebben.

Graag bedank ik alle zegslieden die, veelal met een ontwapende oprechtheid, zo gul waren om een aantal van hun herinneringen met ons te delen. Met name, (in alfabetische volgorde) Edgard Annendijck, Marie-Louisa Antoons, Godelieve Chantrain, Delphine Courtmans, Greta Courtmans, Jeanine Courtmans, Pelagie Courtmans, Roza Delgouffe, Jean-Paul De Loecker, Marc De Loecker, Denise De Maeseneer, Odile De Vits, Jean De Vos, Marie-José De Vos, Guido Dieudonné, Mia Dieudonné, Marcel Geerrooms, Fons Janssens, Irma Janssens, Jean Janssens, Julien Janssens, Paula Janssens, René Janssens, Sonja Langhendries, Lena Maris, Angèle Musch, Annie Musch, Augustin Musch, Ghislain Musch, Jan Musch, Julia Notaerts, Martha Notaerts, Aline Pasteleurs, Frans Pletinckx, Théophile Schoukens, Maurice Sirjacobs, Arlette Tielemans, Godelieve Tielemans, Marcel Vandervelde, Christian Van Hamme, Vital Vankelecom, Elisabeth Van Nerom, Théophile Van Nerom, Alois Van Tricht, Christiane Van Tricht, Etienne Van Tricht, Frans Van Tricht, Henri Van Tricht, Jeanne Van Tricht, Rolande Monté weduwe van Lucien Van Tricht, Madeleine Van Tricht, Marie-Louise Van Tricht, Victor Vastesaegeer, Christine Wijns, Mariëtte Wijns en drie anonieme getuigen.

In een aantal hoofdstukken beschrijf ik het leven inclusief geloof en bijgeloof van grote gezinnen vanaf het einde van de 19de tot en met de 20ste eeuw. 'Ver van mijn bed' denkt u waarschijnlijk. Wel nee, want het oudste verhaal begint in 1895. Een beetje teleurstellend was het feit dat weinig families over groepsfoto's beschikten. Ik was voornamelijk op zoek naar zo'n typisch beeld waar alle kinderen van groot naar klein opstonden. Bij navraag kreeg ik nageenog steeds hetzelfde antwoord: kroostrijke gezinnen hadden het niet breed, een fototoestel kopen zat er meestal niet in. Slechts één gezin bezat zelfs geen enkele foto. Idem dito wat de geboortekaartjes betreft, ook zij werden op één uitzondering na te duur bevonden en veelal omschreven als zijnde 'niet in de mode'.